

Asia: VN/879/2025

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Yhdenvertaisuusvaltuutettu on itsenäinen ja riippumaton viranomainen, jonka tehtävinä on syrjintään puuttuminen ja yhdenvertaisuuden edistäminen erityisesti vähemmistöjen osalta. Valtuutetun tehtävänä on myös ulkomaalaisten oikeuksien ja aseman edistäminen. Valtuutettu toimii lisäksi kansallisena ihmiskaupparaportoitijana, naisiin kohdistuvan väkivallan raportoitijana sekä maastapoistamisen täytäntöönpanon valvojana. Tehtävistä säädetään yhdenvertaisuuslaissa (1325/2014), laissa yhdenvertaisuusvaltuutetusta (1326/2014) sekä ulkomaalaislaissa (301/2004). Valtuutettu kiittää työ- ja elinkeinoministeriötä lausuntopyynnöstä.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu lausuu esitysluonnokseen työperäisen hyväksikäytön uhriksi joutuneiden ihmisten tilannetta koskevilta osin. Esitysluonnoksessa ehdotetaan, että ulkomaalaislakiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan sallittua työttömyysaika, jonka aikana oleskelulupaa ei saa peruuttaa, pidennettäisiin, jos on perusteltua aihetta epäillä, että ulkomaalaisella on ollut erityistä hyväksikäyttöä osoittavat työolot.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää myönteisinä ja tarpeellisin sellaisia muutoksia, joilla edistetään työperäisen hyväksikäytön uhriksi joutuneiden ulkomaalaisten asemaa ja oikeuksia. Työttömyystilanteissa sovellettavan suoja-ajan pidentäminen on tarpeellinen muutos. Yhdenvertaisuusvaltuutettu kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että suoja-ajan pituutta olevan arvioinnin on oltava ennakoitavaa. Jotta suoja-ajan pidentämisen mahdollisuus voisi esimerkiksi rohkaista työperäisen hyväksikäytön uhriksi joutunutta ihmistä irtautumaan hyväksikäyttöä sisältävästä työsuhteesta, olisi oltava riittävän selvää, että henkilön työttömyyttä koskeva suoja-aika tulee olemaan tavallista pidempi. Säännökohtaisissa perusteluissa olisi ennakoitavuuden lisäämiseksi syytä vahvistaa selkeä tulkintalinja suoja-ajan pidentämisestä. Lisäksi ennakoitavuus edellyttää Maahanmuuttovirastolta selkeää viestintää ja neuvontaa aiheesta.

Oleskeluluvan peruuttamista koskevan suoja-ajan lisäksi on varmistettava, että hyväksikäytön tai ihmiskaupan uhriksi joutuneen ihmisen on mahdollista saada uusi oleskelulupa riittävän matalalla kynnyksellä. Esitysluonnoksessa nostetaan tältä osin esille oleskelulupa ulkomaalaislain 54 b §:n, 52 §:n tai 52 a §:n perusteella. Työ- ja elinkeinoministeriön parhaillaan meneillään olevassa hankkeessa

selvitetään ja toteutetaan työperäistä hyväksikäyttöä ehkäiseviä ja torjuvia muutoksia oleskelulupamenettelyyn (TEM005:00/2026). Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää tärkeänä, että kyseisessä hankkeessa vastataan myös tässä hallituksen esitysluonnoksessa esitettyihin muutostarpeisiin.

Lopuksi yhdenvertaisuusvaltuutettu haluaa nostaa esiin yleisemmän ulkomaalaislainsäädäntöä koskevan ongelman. Tällä hallituskaudella on tehty lukuisia ulkomaalaisten oikeuksia heikentäviä muutoksia ulkomaalaislakiin, jotka vaikeuttavat hyväksikäytön ennaltaehkäisyä. Niin sanottu kolmen tai kuuden kuukauden sääntö on muutos, jolla on lisätty työntekijän riippuvuutta työpaikasta. Nyt käsittelyssä olevalla muutoksella pyritään paikkaamaan aiemmin tehdyn muutoksen kielteisiä vaikutuksia. Yhdenvertaisuusvaltuutettu katsoo, että lainsäädännön kehityksen tulisi olla johdonmukaista. Ulkomaalaislain soveltaminen ja käytännön ennakoitavuus vaikeutuvat tiukennusten ja tiukennuksiin toisaalla tehtyjen poikkeuksien ja lievennysten myötä. Kehityskulku on ongelmallinen myös hyvän hallinnon näkökulmasta. Lainsäädäntö edellyttäisi ihmisoikeusperustaista kokonaistarkastelua ja uudistamista, jotta perättäisten muutosten aiheuttamiin haasteisiin ja ulkomaalaisten oikeuksia rajoittaviin tiukennuksiin voidaan puuttua kokonaisvaltaisesti.

Hiltunen Rainer
Yhdenvertaisuusvaltuutettu

Korkman Elsa
Yhdenvertaisuusvaltuutettu - Asiantuntija